

In memoriam

JOŽA SKOK

(Petrijanec kod Varaždina, 14. veljače 1931. – Zagreb, 8. rujna 2017.)

ODLAZAK TIHOG VRTLARA HRVATSKE KAJKAVSKE I DJEČJE KNJIŽEVNOSTI*

Katedra za noviju hrvatsku književnost jedna je od devet katedara Odsjeka za kroatistiku zagrebačkoga Filozofskog fakulteta. Njezino ime i status vezuju se uz njezina osnivača Antuna Barca. Nakon Barčeve smrti 1955. Katedru je preuzeo Ivo Frangeš, sljedeće 1956. na nju su došli mladi Nikola Milićević i Stanko Lasić, a 1957. Miroslav Vaupotić i Miroslav Šicel. Lasićevim odlaskom na Katedru su 1976. došli Cvjetko Milanja i Vinko Brešić, a po raspuštanju zagrebačke Pedagoške akademije na Katedru je 1978. prešao Joža Skok.

Bilo je to vrijeme kriza i reformi, koje su pogađale i visoko školstvo. Podudaralo se s ozbiljnim dilemama o statusu jezične i književne kroatistike u sklopu tadašnjega studija jugoslavistike. Osim jezičnoga pitanja, ticalo se to i pitanja cjelovitosti, tj. statusa dijalekata i produkcije na njima, a potom i statusa dječje književnosti. Na Katedri je vladalo uvjerenje da su Skokovim

* Izgovoreno na komemoraciji na zagrebačkome Filozofskom fakultetu 1. prosinca 2017.

dolaskom ojačale obje komponente studija i da je to smjer u kojemu se Kate-dra dalje treba razvijati. Tako je i bilo, pa ako danas možemo biti zadovoljni, a mislim da možemo, to je zasluga velikim dijelom i osvježenja koje je sa sobom donio profesor Joža Skok.

Svi mi koji smo se bavili uglavnom kanonskim ustrojem svoga pred-meta, a koji obuhvaća hrvatsku književnost od preporoda do suvremenosti, bili smo u nekoj vrsti prednosti. Kako se profesor Skok bavio prvenstveno istraživanjem kajkavske i dječje književnosti, to je i njegova istraživačka pozicija objektivno bila u najmanju ruku drukčija. Kajkavskoj je valjalo da iznova punopravno zaživi, a dječjoj da se tek nametne kao autonomno istra-živačko područje. Kako je to teklo, najbolje se vidi po Skokovoj istraživačkoj i antologičarskoj produkciji.

Naime, Jožu Skoka uglavnom se vidi kao književnog povjesničara i kritičara, a potom kao urednika, pedagoga i antologičara. Kad se međutim zađe u Skokovu bibliografiju, iza ta dva reprezentativna područja ukaže se niz naslova upravo iz drugoga plana autorova opusa. Riječ je s jedne strane o brojnim školskim udžbenicima, s druge o još brojnijim antologijama. I upravo po antologijama Joži Skoku već na prvi pogled pripada izdvojeno mjesto u dosadašnjoj hrvatskoj antologičarskoj praksi. Za razliku od većine dotadašnjih naših antologičara, koji su svoje vrtove pravili od već priređenih sadnica i plodova, Skok je istovremeno istraživao, birao i predstavljao svoj izbor kao novi, manji poznati ili nepoznati dio književne baštine. U punih trideset godina tako je nastao niz od dvadesetak različitih izbora pjesmama, drama, priča i romana, poneki i u više izdanja, a svaki s popratnom struk-ovnom elaboracijom, što je Skokove antologije pretvaralo u hrestomatije.

Polazište svih Skokovih izbora uvijek je bila povijesna realizacija nekoga književnog žanra ili modela, odnosno jezičnoga idioma. Ona oba-vezno uključuje povijest čitanja nekoga teksta kao estetske činjenice čija se vrijednost ovjerava u modernoj recepciji. Drugim riječima, sustav se aktualizacijom revalorizira i iznova dograđuje tako što se u njega uključuju ili isključuju oni elementi koje je vrijeme, odnosno senzibilitet modernoga čitatelja, potvrdilo ili odbacilo. Takav sustav nužno preispituje ne samo svoj sadržaj, nego i granice, tj. ne samo konkretne pjesničke, pripovjedne i dramske tekstove, njihove tipove, teme i druga im obilježja, nego također i podjele prema pojedinim razdobljima, poetikama i modelima.

Razlog ovoj posebnosti počiva u relativnoj neizgrađenosti sustava unutar kojega je Skok djelovao kao istraživač i selektor. A to su u prvome redu dječja i kajkavska književnost, potom njihov nacionalni književnopo-

vijesni kontekst s dvama glavnim modelima: starijom i novijom hrvatskom književnosti. Upravo prema tim studijskim modelima dječji i kajkavski dio odnosio se ako ne inferiorno, a ono sasvim sigurno marginalno, u nekom smislu i subverzivno. Zato je Skokov antologičarski rad bio više od pukoga reprezentiranja dječje i kajkavske književne prakse. On je bio u prvom redu vlastita samoproizvodnja, usustavljivanje i prevladavanje aporija koje vladaju u strukturi nacionalne književnosti i njezine prezentacije. U nekoj mjeri Joža Skok je svojim intervencijama popravljao *vrtal* hrvatske književne baštine tako što ga je iznova otkrivao i širio mu asortiman. Štoviše, može se reći da je vlastitom antologičarskom praksom posredno zaoštrio ne samo pitanje strukture hrvatske književnosti, njezine tradicije i cjelovitosti, nego i hrvatskoga književnog jezika, u konačnici i pitanje dotadašnjega tipa studija. U tome smislu profesor Skok je bio uistinu osvježenje i dobitak za matičnu Katedru, književnu kroatistiku i nacionalnu kulturu.

Ne mogu a da svemu ne dodam podatak kako je u zadnjih nekoliko godina Joža Skok objavio niz knjiga mahom vezanih uz zavičajnu kulturu te tako stvarno i simbolično zatvorio svoj istraživački krug potvrdivši onu Andrićevu kako je svatko od nas dužan prije svega svom zavičaju. U povodu baš tih knjiga s radošću ističem kako je riječ o ponajljepšim knjigama koje sam držao u rukama. To sam mu i kazao, a on je sve to – mješavinom skromnosti i ponosa – prebacio na pleća svoga sina Dobriše.

Žao mi je što nisam mogao biti jedan od predstavljača Skokova zbornika krajem ovoga svibnja. No, susreli smo se u Društvu hrvatskih književnika na predavljanju Perićeva prijevoda Krležinih *Balada* na njemački, pozdravili se i razmijenili nekoliko riječi. U jednome trenutku mu je zasmetalo što me slabije čuje. Kazao sam mu da dođe vrijeme kada su uši pametnije od nas, pa biraju što će čuti. Nasmijao se i taj osmijeh je zadnje što nosim u svojem sjećanju na ovoga blagog čovjeka, tihoga vrtlara hrvatske kajkavske i dječje književnosti.

Vinko Brešić